

УДК 336.71

Олексій Миколайович ГУЦАЛЮК

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Класичний приватний університет, e-mail: alex-d.88@mail.ru

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ

Гуцалюк, О. М. Економічні ризики у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків / Олексій Миколайович Гуцалюк // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 130–134.

Анотація. У статті систематизовано теоретико-методичні підходи до управління базовими банківськими ризиками. Подано результати аналізу сучасних поглядів на розуміння сутності ризиків банківської діяльності. Узагальнено принципи формування систем ризик-менеджменту в банках, формування системи факторів виникнення основних видів ризиків у банківській діяльності. Визначено економічні ризики у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків.

Ключові слова: технології управління; фінансовий менеджмент; економічні ризики; фінансова стійкість; діяльність комерційного банку.

Алексей Николаевич ГУЦАЛЮК

кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и кредита,
Классический частный университет, e-mail: alex-d.88@mail.ru

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РИСКИ В ФИНАНСОВОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ ТЕХНОЛОГИЙ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ БАНКОВ

Гуцалюк, А. М. Экономические риски в финансовом обеспечении технологий управления деятельностью банков / Алексей Николаевич Гуцалюк // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 2. – № 57. – С. 130–134.

Аннотация. В статье систематизированы теоретико-методические подходы к управлению базовыми банковскими рисками. Представлены результаты анализа современных взглядов на понимание сущности рисков банковской деятельности. Обобщены принципы формирования систем риск-менеджмента в банках, формирование системы факторов возникновения основных видов рисков в банковской деятельности. Определены экономические риски в финансовом обеспечении технологий управления деятельностью банков.

Ключевые слова: технологии управления; финансовый менеджмент; экономические риски; финансовая устойчивость; деятельность коммерческого банка.

Alexey GUTSALYUK

PhD in Economics, Associate Professor, Finance and Credit Department,
Classic Private University, e-mail: alex-d.88@mail.ru

ECONOMIC RISKS IN FINANCIAL SUPPORT OF TECHNOLOGY MANAGEMENT ACTIVITIES OF BANKS

Gutsalyuk, A. (2015), *Economic risks in financial support of technology management activities of banks*. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Економічні ризики у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків; за ред. М. І. Зверякова (гол. ред.) та ін.], *Socio-economic research bulletin* (ISSN 2313-4569), *Odessa National Economic University, Odessa, Issue 2, No. 57, pp. 130–134.*

Abstract. *Theoretical and methodological approaches to the management of basic bank risks are systematized in the article. The results of analysis of modern views on the understanding of the risks of banking activities are presented. The principles of formation of risk management systems in banks, and the formation of the system of main types of risks in banking activities factors are summarized. Economic risks in the financial support of technology management activities of banks are identified.*

Keywords: *technology management; financial management; economic risks; financial stability; activities of a commercial bank.*

JEL classification: *G21*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Руйнівні наслідки впливу світової фінансової кризи на функціонування банківських систем країн світу, їх вразливість до коливань на світовому та національному фінансових ринках, локальні проблеми в діяльності значної кількості банків та реальна загроза мультиплікативного перетворення наслідків цих проблем на системні банківські кризи обумовлюють необхідність удосконалення методичного забезпечення управління ризиками банків. Необхідно підкреслити, що ця проблема має транснаціональний характер та притаманна як країнам з розвинутою економікою, так і державам з ринком, що формується.

Таким чином, тематика статті є актуальною і може сприяти удосконаленню методичних підходів до мінімізації ризиків банківської діяльності в посткризових умовах.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Дослідженням проблем економічних ризиків, зокрема, у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків присвячено наукові праці таких видатних українських і зарубіжних учених: О. О. Бордюка [1, с.96–107], В. В. Вітлінського [2, с.3–9], А. О. Єпіфанова, Т. А. Васильєвої та С. М. Козьменко [3, с.283], О. П. Ковальова [4, с.63–70], Л. О. Примостка [5, с.456], Т. А. Раєвської [6, с.9–14], І. В. Сало [7, с.324–330] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Внесок перелічених науковців у вирішення питань фінансової ризикології за різними векторами є ґрунтовним, але необхідно зазначити, що специфіка економічних ризиків у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків є недостатньо вивченою.

Постановка завдання. Метою статті є теоретико-методичне формування цілісного уявлення про сучасний інструментарій ефективного управління банківськими ризиками в частині фінансового забезпечення технологій управління діяльністю банків, розробка пропозицій щодо його удосконалення та розвитку з урахуванням потреб сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під впливом глобалізаційних та лібералізаційних процесів, турбулентності на світовому фінансовому ринку збільшуються масштаби та швидкість дифузії кризових явищ між національними ринками. Відповідно зростає важливість регулюючого впливу наднаціональних фінансових інституцій на забезпечення відповідної якості управління ризиками базових банківських операцій окремих країн світу. Особливе місце серед визначних позицій займають саме економічні ризики у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків. Обґрунтування економічної природи цих ризиків, передумов їх виникнення, об'єктивного їх рівня, а також розробка механізмів їх зменшення, є науковим підґрунтям для активізації системних досліджень у цій сфері.

Динамічні процеси розвитку і трансформації сучасного ринкового середовища призводять до істотного посилення конкурентної боротьби на внутрішніх та зовнішніх ринках, що, у свою чергу, зумовлює виникнення нових та модифікації існуючих факторів, які впливають на організацію та ефективність здійснення банківської діяльності. Це закономірно супроводжується актуалізацією проблеми підвищення ефективності управління ризиками банківської діяльності.

Ризик є складовою банківської діяльності, оскільки для неї, як і для будь-якої фінансово-економічної діяльності, характерним є високий рівень залежності прийняття управлінських рішень від впливу значної кількості факторів та дій контрагентів, котрі важко передбачити з високою

точністю. Саме з невизначеністю, або з імовірнісними процесами, зумовленими важкістю точного передбачення перебігу подій у майбутньому, зазвичай, пов'язують виникнення ризику.

Таблиця 1

Види ризиків банківської діяльності та їх вплив на фінансове забезпечення технологій управління діяльністю банків

Економічні ризики, що впливають на фінансове забезпечення технологій управління діяльністю банків	Група ризику	Клас ризику	Категорія ризику
	Зовнішні ризики	Ризики операційного середовища	<ul style="list-style-type: none"> – ризики стихійних лих; – ризики країни; – політичні ризики; – нормативно-правові ризики; – економічні ризики; – ризики конкуренції.
	Внутрішні ризики	Ризики управління	<ul style="list-style-type: none"> – ризики шахрайства; – ризики неефективної організації; – ризик нездатності керівництва приймати раціональні рішення; – ризик неефективності системи стимулювання працівників.
		Ризик організації банківських операцій	<ul style="list-style-type: none"> – технологічний ризик; – стратегічний ризик; – ризик операційних або накладних витрат (ризик неефективності); – ризик впровадження нових продуктів та технологій.
	Фінансові ризики	<ul style="list-style-type: none"> – кредитний ризик; – процентний ризик; – ризик ліквідності; – інвестиційний ризик; – валютний ризик; – ризик неплатоспроможності. 	

Доцільно зазначити, що незалежно від різновидів та класів банківських ризиків їх дія переважно проявляється у фінансових втратах банку, які зумовлюються порушенням ритмічності та збалансованості надходження та видатків у структурі його фінансових потоків за усіма видами діяльності. Тобто, на відміну від економічних ризиків в цілому, як основну сутнісну ознаку банківського ризику можна виділити саме специфічний характер механізму його виникнення – через зміну обсягових, просторових та часових характеристик руху грошових коштів у фінансових потоках банківської системи.

Для оцінки ризиків і забезпечення інформацією підрозділів, фахівців, що здійснюють ризик-менеджмент, можуть використовуватися різні методи. Зокрема, для здійснення кількісного аналізу кредитного ризику банку застосовуються методи фінансових коефіцієнтів, статистичні та експертні методи.

За оцінками фахівців, керування економічними ризиками фінансового забезпечення технологій управління діяльністю банків має ґрунтуватися на таких принципах:

- свідоме прийняття управлінських рішень з метою отримання запланованого прибутку та інших результатів;
- здійснення управління визначеними та врахованими ризиками;
- забезпечення негативного впливу ризиків;
- незалежність управління окремими ризиками;
- співставлення рівня врахованих ризиків з рівнем доходності банківських операцій;
- урахування часового фактору при управлінні ризиками;
- урахування загальної стратегії банку в процесі управління ризиками;
- урахування можливості передачі частини ризиків на контрагентів банку.

Оцінюючи ситуацію в банківській сфері, наявність у ній факторів, які породжують значну кількість ризиків у банківській діяльності, необхідність забезпечення стабільності у функціонуванні банківської системи держави, а через неї – стабільності в фінансовій системі,

можна зробити узагальнений висновок про необхідність розробки та впровадження в діяльність банків ризик-менеджменту. Це важливий засіб забезпечення стабільності банківської системи загалом, конкретних банків, фінансової системи та економічного розвитку України.

Для запровадження ризик-менеджменту та забезпечення його ефективної діяльності керівникам відповідних органів державної влади та банків варто вжити низку заходів:

- забезпечити вдосконалення законодавчої регулятивної бази для більш ефективного захисту кредиторів і вкладників банку;
- удосконалити системи банківського регулювання та нагляду;
- забезпечити постійний моніторинг та оцінку ризиків;
- запобігти ухваленню неконтрольованих і нерегламентованих рішень, пов'язаних з банківськими ризиками;
- удосконалити методики формування банками резервів на покриття ризиків під активні операції;
- забезпечити створення ефективної системи збереження, обміну та використання інформації;
- запровадити проведення регулярної оцінки фінансової стабільності з метою забезпечення своєчасного реагування відповідно до даних системи моніторингу;
- забезпечити зниження ризиків, що виникають у фінансовій системі, шляхом посилення захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг та забезпечення прозорості діяльності учасників фінансового ринку, що сприятиме збільшенню обсягу інвестицій;
- впровадити нову систему макропруденційного нагляду за фінансовими установами з метою запобігання системним ризикам на фінансовому ринку;
- підвищувати ефективність та результативність менеджменту установ, що належать до сфери управління Міністерства фінансів України;
- забезпечувати імплементацію кращих світових методів і практик з урахуванням вітчизняних особливостей, що забезпечить прийняття більш ефективних рішень.

Застосування ризик-менеджменту в банківській сфері, як засобу забезпечення стабільності фінансової системи держави, має значні переваги. Зокрема, це сприятиме запровадженню нової системи іпотечного кредитування населення України з використанням нових фінансових інструментів (іпотечні деривативи), а також забезпечить відкритість та рівний доступ до системи рефінансування всіх банків України. Окрім того, це дає можливість відмінити копіювання документів, що посвідчують особу, при здійсненні валютно-обмінних операцій. Ідентифікація клієнтів не призводить до зменшення об'ємів купівлі-продажу іноземної валюти, а веде лише до збільшення тіньового валютного ринку та несанкціонованого використання копій документів. Необхідно також узгодити та вдосконалити законодавство у сфері валютного контролю; декларування валютних цінностей резидентів, що знаходяться за межами України; кредитів, отриманих від нерезидентів.

Ризик-менеджмент у банківській сфері також сприятиме вдосконаленню нормативної бази валютного контролю щодо проведення валютно-обмінних перевірок головних офісів, безбалансових та інших відокремлених підрозділів банків; дасть можливість розробити механізми, які унеможливлять конфлікт інтересів службовців та посадових осіб під час здійснення контролю, інспекційних перевірок і нагляду за діяльністю банків України. Це допоможе посилити кредитування малих, невеликих, приватних підприємств банками України, забезпечити здійснення постійного моніторингу та оцінки ризиків, запобігти прийняттю неконтрольованих і нерегламентованих рішень, пов'язаних із банківськими ризиками, загалом вжити заходів для зниження систем операційних ризиків банківської системи України.

Для забезпечення реального сектора економіки фінансова система повинна сприяти підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів економічної діяльності на основі фінансового стимулювання та забезпечення інновацій, зростанню рівня насиченості економіки фінансовими активами та послугами, залученню прямих іноземних інвестицій та підтриманню стабільної вартості національної грошової одиниці.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, економічні ризики у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків відіграють одну із визначальних ролей,

оскільки саме від того чи виправданими будуть інвестиції на придбання різного спектру технологій управління банківськими установами напряму залежить результативність і ліквідність процесу їх фінансового забезпечення. Дослідження економічної природи таких ризиків є вивченням своєрідних окремих фінансових індикаторів, які дозволяють прослідкувати повний шлях економічного ризику у фінансовому забезпеченні технологій управління діяльністю банків від початку ймовірності його виникнення (стадії усвідомлення про вибір і придбання управлінських технологій) до кінцевого результату (стадії аналізу ефективності та доцільності впровадження залучених технологій управління).

Подальших наукових досліджень потребує механізм фінансового забезпечення технологій управління діяльністю банків з умовою створення алгоритму діагностики економічних ризиків впливу.

Література

1. Бородюк О. О. Як удосконалити управління банківськими ризиками / О. О. Бородюк // Незалежний аудитор. – Київ, 2014. – № 9 (32). – С. 96–107.
2. Вітлінський В. В. Концептуальні засади ризикології у фінансовій діяльності / В. В. Вітлінський // Фінанси України. – Київ. – 2003. – № 3. – С. 3–9.
3. Єпіфанов А. О. Управління ризиками банків: монографія / А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін. / [за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – Т. 1. – 283 с.
4. Ковальов О. П. Класифікація банківських ризиків / О. П. Ковальов // Формування ринкових відносин в Україні. – Київ, 2006. – № 2. – С. 63–70.
5. Примостка Л. О. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія / Л. О. Примостка, О. В. Лисенюк, О. О. Чуб. – Київ: КНЕУ, 2008. – 456 с.
6. Раєвська Т. А. Практичні підходи до оцінки ризиків у діяльності банків / Т. А. Раєвська // Вісник НБУ. – Київ, 2005. – № 8. – С. 9–14.
7. Сало І. В. Управління валютним ризиком банку на основі застосування трансфертного ціноутворення / І. В. Сало, М. А. Ребрик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2009. – Т. 25. – С. 324–330.

References

1. Borodyuk, O. O. (2014), «How to improve risk management in banking» [Yak udoskonalyty upravlinnia bankivskymu ryzykamy], *The independent auditor*, Kyiv, No. 9 (32), pp. 96–107 (ukr)
2. Witlinskiy, V. V. (2003), «Conceptual foundations of management in financial activities» [Kontseptualni zasady ryzykologhii u finansovii diialnosti], *Finance of Ukraine*, Kyiv, No. 3, pp. 3–9 (ukr)
3. Yepifanov, A. O., Vasylieva, T. A., Kozmenko, S. M. (2012), *Risk management of banks: monography* [Upravlinnia ryzykamy bankiv: monohrafiia], DVNZ «UABS NBU», Sumy, 283 p. (ukr)
4. Kovalev, O. P. (2006), «Classification of Bank risks» [Klasyfikatsiia bankivskykh ryzykiv], *Formation of market relations in Ukraine*, Kyiv, No. 2, pp. 63–70 (ukr)
5. Prymostka, L. O., Lysenjuk, O. V., Chub, O. O. (2008), *Banking risks: theory and practice of management: monography* [Bankivski ryzyky: teoriia ta praktyka upravlinnia: monohrafiia], KNEU, Kyiv, 456 p. (ukr)
6. Raevskaya, T. A. (2008), «Practical approaches to risk assessment for banks» [Praktychni pidkhody do otsinky ryzykiv u diialnosti bankiv], *Bulletin NBU*, Kyiv, No. 8, pp. 9–14 (ukr)
7. Salo, I. V., Rebryk, M. A. (2009), «Currency risk management the Bank on the basis of application of transfer pricing» [Upravlinnia valiutnym ryzykom banku na osnovi zastosuvannia transfertnoho tsinoutvorennia], *Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine*, UABS NBU, Sumy, No. 25, pp. 324–330 (ukr)

Стаття надійшла до редакції 18.05.2015.